

รายงานส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิต
จากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ
คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

จัดทำโดย นางพจนา สุวรรณกิจ
ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
สังกัด ฝ่ายยุทธศาสตร์และพัฒนาคุณภาพ
คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารมหานครระดับต้น รุ่นที่ ๔๒
สถาบันพัฒนาทรัพยากรบุคคลกรุงเทพมหานคร
สำนักงาน ก.ก.

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
๑. หัวข้อ	๑
๒. ความสำคัญของการศึกษา / ที่มาของการนำเสนอ	๑
๓. วัตถุประสงค์	๒
๔. เป้าหมาย	๓
๕. แนวคิด / หลักการที่ใช้ในการศึกษา	๓
๖. แนวทางการดำเนินการ / ระยะเวลา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	๔
๗. ประโยชน์จากการศึกษา	๑๐
๘. งบประมาณ	๑๐
๙. แนวทางการติดตามและประเมินผล	๑๐
๙.๑ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ระดับผลผลิต (Output) และหรือระดับผลลัพธ์ (Outcome)	๑๐
๙.๒ วิธีการ / เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและการประเมินผล (สำเร็จ)	๑๐
๑๐. ข้อเสนอแนะ	๑๑
๑๑. บรรณานุกรม	๑๒
๑๒. ภาคผนวก	๑๓

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
๑. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการจัดการ	๔
๒. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร	๖
๓. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร	๗
๔. แผนปฏิบัติการการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงาน ของพยาบาลวิชาชีพ คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช	๙

๑. หัวข้อ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

๒. ความสำคัญของการศึกษา / ที่มาของการนำเสนอ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสุขภาพของประชากร ทำให้องค์การต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ให้บริการทางด้านสาธารณสุขต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ปัญหาสำคัญด้านสาธารณสุขในมิติวิชาชีพพยาบาลของประเทศไทย ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ นับเป็นปัญหาวิกฤตสำคัญ ซึ่งพบว่าในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ พยาบาลวิชาชีพมีจำนวนทั้งสิ้น ๑๒๘,๖๒๘ คน ซึ่งเมื่อพิจารณาความต้องการพยาบาลวิชาชีพต่อประชากรตามมาตรฐานวิชาชีพในอัตราส่วน ๑:๓๕๐ พบว่ายังขาดพยาบาลวิชาชีพจำนวน ๘๐,๗๗๖ คน และจากการคาดการณ์อัตรากำลังพยาบาลวิชาชีพที่ต้องการในปี พ.ศ. ๒๕๖๙ เท่ากับ ๑๙๔,๒๐๕-๒๓๗,๘๗๐ คน ในขณะที่กำลังพยาบาลที่จะมีเท่ากับ ๑๘๐,๙๒๑-๑๙๓,๐๔๘ คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ๒๕๖๒: ออนไลน์) นอกจากนี้ หากพิจารณาในรายละเอียดพบว่ามีปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายพยาบาลวิชาชีพของแต่ละภูมิภาค จากอัตรากำลังที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการดูแล และความปลอดภัยของผู้ป่วย และยังส่งผลกระทบต่อตัวพยาบาลวิชาชีพเอง จากการทำงานหนักจนแทบไม่มีเวลาพัก ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ขาดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และหมดกำลังใจจากการถูกต่อว่าจากสังคม รวมทั้งอัตราการลาออกที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี (กฤษดา แสงวงดี, ๒๕๖๐) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการลาออกของพยาบาลวิชาชีพ คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช พบว่า มีการลาออกของพยาบาลวิชาชีพอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๖๑ จนกระทั่งปีงบประมาณ ๒๕๖๕ อัตราการลาออกของพยาบาลวิชาชีพอยู่ระหว่างร้อยละ ๕.๐๙, ๔.๒๖, ๓.๔๘, ๔.๙๗ และ ๕.๑๙ ตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ที่ผ่านมานี้จำนวนการลาออกของพยาบาลวิชาชีพเพิ่มขึ้น ๕๙ คน/ปี เฉลี่ยถึง ๕ คนต่อเดือน ซึ่งพบมากที่สุดในช่วงอายุ ๒๖-๓๐ ปี ร้อยละ ๔๐.๖๘, ช่วงอายุ ๒๐-๒๕ ปี ร้อยละ ๓๗.๒๙, ช่วงอายุมากกว่า ๔๐ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๘.๔๗ ส่วนช่วงอายุ ๓๑-๓๕ และ ๓๖-๔๐ มีจำนวนเท่ากัน พบร้อยละ ๖.๗๘ และอายุงานของพยาบาลวิชาชีพที่ลาออกมากที่สุดพบในอายุงาน ๒ - ไม่เกิน ๔ ปี ร้อยละ ๓๒.๒๐, อายุงาน ๐ - ไม่เกิน ๒ ปี ร้อยละ ๒๘.๘๑, อายุงาน ๔ - ไม่เกิน ๖ ปี ร้อยละ ๑๘.๖๔, อายุงานมากกว่า ๘ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๑๓.๕๖ และ อายุงาน ๖ - ไม่เกิน ๘ ปี ร้อยละ ๖.๗๘ ตามลำดับ (ฝ่ายการพยาบาล คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช, ๒๕๖๖)

ในปัจจุบัน จำนวนข้อร้องเรียนจากผู้รับบริการในด้านสิทธิและจรรยาบรรณเรื่องการดูแลรักษา ผู้รับบริการเพิ่มสูงขึ้นในทุก ๆ ปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพเป็นวิชาชีพที่ได้รับการคาดหวังในเรื่องจริยธรรมเป็นอย่างมาก เพราะต้องปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสภาพแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความเชื่อ และค่านิยมของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่นำมาให้บริการทางการแพทย์ ส่งผลกระทบต่อการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ และทำให้เกิดปัญหาจริยธรรมทางการแพทย์ (ชัชวาล วงศ์สารี และอุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์, ๒๕๕๗) ซึ่งปัญหาจากความไม่พึงพอใจของผู้รับบริการทางสาธารณสุขและการฟ้องร้องทางกฎหมายส่งผลต่อสุขภาพจิตของพยาบาลวิชาชีพโดยตรง จากข้อมูลการพิจารณาความประพฤติผิดจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพ

การพยาบาลและการผดุงครรภ์ ในรายงานประจำปี ๒๕๖๔ ของสภาการพยาบาล (สภาการพยาบาล, ๒๕๖๔) สํารวจพบว่ารวมทั้งสิ้นมีจำนวน ๓๗ เรื่อง โดยมีข้อมูลการลงโทษพักใช้ใบอนุญาตฯ จำนวน ๕ ราย และการเพิกถอนใบอนุญาตฯ จำนวน ๒ ราย

พยาบาลวิชาชีพเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยความรับผิดชอบและความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงานสูง ภายใต้สภาวะการทำงานที่มีภาระงานมาก ภาวะตึงเครียดจากการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพจึงเป็นปัญหาที่พบได้บ่อย การที่พยาบาลวิชาชีพต้องรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ทำให้หลายครั้งพยาบาลวิชาชีพเหล่านี้ละเลยที่จะดูแลใส่ใจสุขภาพจิตของตนเอง ภาวะตึงเครียดจากการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพอาจส่งผลให้เกิดปัญหาความผิดพลาดในการทำงานและการกระทบกระทั่งกับผู้ป่วยที่มารับการรักษาส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและจิตใจของผู้ป่วย ปัญหาการขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงานในสถานพยาบาล และปัญหาสุขภาพจิตของตัวพยาบาลวิชาชีพเอง ดังนั้นการป้องกันและแก้ไขภาวะตึงเครียดจากการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพจึงเป็นประเด็นสำคัญซึ่งไม่สมควรละเลย ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน และแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) ฉบับปรับปรุง ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างเมืองปลอดภัยและหมุนตัวต่อวิกฤตการณ์ ยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๑.๕ เมืองสุขภาพดี (Healthy City) รวมถึงนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร “กรุงเทพฯ ๙ ดี (นโยบาย ๙ มิติ)” ซึ่งตรงกับนโยบายที่ ๒ สุขภาพดี: ดูแลสุขภาพเชิงรุกถึงย่านที่อยู่อาศัย

ในการนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างจากคณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ซึ่งเป็นโรงพยาบาลระดับตติยภูมิชั้นสูงแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครซึ่งมีขนาด ๑,๐๐๐ เตียง ให้บริการจริง ๗๖๕ เตียง มีบริการทางการแพทย์ทุกสาขา ให้บริการตรวจรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค บริหารจัดการระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉิน โดยเน้นระดับตติยภูมิชั้นสูงสำหรับประชาชนในพื้นที่ มีฐานะเป็นศูนย์รับส่งต่อของโรงพยาบาลและศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร และจากโรงพยาบาลรัฐ/ เอกชนต่าง ๆ ในพื้นที่ ซึ่งมีข้อตกลงตามเงื่อนไขสำหรับผู้ป่วยสิทธิประกันสังคมและหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นสถานพยาบาลที่ได้รับการรับรองกระบวนการคุณภาพขั้นก้าวหน้า (Advanced HA) จากสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) มีการจัดการศึกษาพัฒนาทางวิชาการ เป็นสถานฝึกอบรมแก่แพทย์ ทั้งระดับก่อนปริญญาและหลังปริญญา ตลอดจนนักศึกษาพยาบาลและวิทยาศาสตร์สุขภาพอื่น ๆ อีกหลายสาขา

เนื่องจากบริบทของแต่ละสถานพยาบาลมีความแตกต่างหลากหลายออกไป ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพจึงมีความจำเพาะในแต่ละองค์กร การสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช จึงมีความจำเป็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเพาะกับองค์กร นำไปสู่การวิเคราะห์และหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตจากการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพต่อไป

๓. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ
๒. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตจากการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ

๔. เป้าหมาย

๑. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ โดยใช้แบบสอบถามในการสำรวจข้อมูล โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในคณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช จำนวน ๙๙๙ คน (สถิติจากฝ่ายทรัพยากรบุคคล, มกราคม ๒๕๖๖) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในคณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช จำนวน ๒๘๕ คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรยามานะ (Yamane, ๑๙๙๗)

๒. จัดทำแนวทางการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต จำนวน ๑ ฉบับ

๕. แนวคิด / หลักการที่ใช้ในการศึกษา

การดำเนินการการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช จำเป็นต้องศึกษาและประยุกต์ใช้ความรู้ความเข้าใจ หลักการ ทฤษฎี และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

๕.๑ ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องในครั้ง นี้ เพื่อค้นหางานวิจัยและหลักฐานเชิงประจักษ์ ที่เกี่ยวกับประเด็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ งานวิจัยและหลักฐานเชิงประจักษ์ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยนำมาทบทวนแบบบูรณาการในการค้นหา และทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้องแบบเป็นระบบ ทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และงานวิจัยแบบผสมผสาน

๕.๒ ศึกษาเกี่ยวกับแบบวัดสุขภาวะทางจิต เพื่อนำมาพัฒนาออกแบบตัวบ่งชี้สุขภาวะทางจิตที่เหมาะสมกับพยาบาลวิชาชีพ โดยใช้ทฤษฎีของ Ryff (๑๙๘๙, ๑๙๙๕) ซึ่งได้พัฒนาการวัดสุขภาวะทางจิตใน ๖ มิติ ประกอบด้วยเรื่องของสุขภาพทางจิตในทางคลินิก ทฤษฎีพัฒนาการชีวิต และทฤษฎีทางจิตวิทยา สังเคราะห์ออกมาได้ดังนี้

๑. การยอมรับในตนเองการพึงพอใจในตนเอง (Self-acceptance) มีทัศนคติที่ดีต่อตัวเองทั้งในอดีตและปัจจุบัน มองตัวเองในทางบวก สามารถยอมรับกับตัวเองทั้งในด้านดีและด้านที่ไม่ดี

๒. การมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุคคลอื่น (Positive with others) การมีความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพกับบุคคลอื่น เข้าใจลักษณะการให้และรับในสัมพันธ์ภาพของมนุษย์ มีความรักและมีมิตรภาพที่ดีแก่ผู้อื่น

๓. ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) ความสามารถในการตัดสินใจสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ สามารถเลือกสิ่งที่เหมาะสมที่สุดให้กับตนเองได้ ผืนแรงกดดันทางสังคมในเรื่องการคิดหรือการกระทำได้ และประเมินตนเองตามมาตรฐานของตนเอง

๔. ความสามารถในการจัดการสภาพแวดล้อม (Environmental mastery) ความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเองได้ สามารถใช้โอกาสรอบตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. การมีเป้าหมายในชีวิต (Purpose in life) การมีเป้าหมายในชีวิตและมีความมุ่งมั่นที่จะไปถึงเป้าหมาย รู้สึกถึงความหมายของชีวิตในปัจจุบันและชีวิตที่ผ่านมาในอดีต

๖. การมีความงอกงามในตน (Personal growth) ความรู้สึกที่ว่าตนเติบโตและมีการพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจอย่างต่อเนื่อง พร้อมเปิดรับประสบการณ์ใหม่ ตระหนักรู้ถึงศักยภาพของตนเอง และมองเห็นโอกาสแห่งการปรับปรุงพฤติกรรมของตนตลอดเวลา

๕.๓ การวิเคราะห์สวอท (SWOT Analysis) หมายถึง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร ในลักษณะต่าง ๆ ๔ ประการ ได้แก่ จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ขององค์กร (สาคร สุขศรีวงศ์, ๒๕๕๙)

๑. จุดแข็ง (Strength) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ในองค์กร ซึ่งนำไปสู่ความแข็งแกร่ง หรือความได้เปรียบขององค์กร เมื่อเทียบกับองค์กรอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกัน

๒. จุดอ่อน (Weaknesses) หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ในองค์กร ซึ่งนำไปสู่ความอ่อนแอ หรือความเสียเปรียบขององค์กร เมื่อเทียบกับองค์กรอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกัน

๓. โอกาส (Opportunity) หมายถึง ปัจจัยต่างๆ นอกองค์กร ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กร และเอื้อต่อความสำเร็จขององค์กร

๔. อุปสรรค (Threat) หมายถึง ปัจจัยต่างๆ นอกองค์กร ซึ่งเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานขององค์กร และอาจทำให้องค์กรประสบความล้มเหลวได้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมใน ๔ ลักษณะข้างต้น แบ่งออกได้ เป็น ๒ กลุ่ม คือ

- การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) คือ การวิเคราะห์ ปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่ภายในองค์กร และองค์กรสามารถควบคุมได้ (Controllable Factors) การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายในแบ่งออกเป็นการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน ผู้วิเคราะห์จำเป็นต้องพิจารณาให้เห็นชัดเจนว่า ปัจจัยใดบ้างที่เป็นจุดแข็ง ซึ่งหมายถึงข้อได้เปรียบขององค์กร ปัจจัยใดบ้างที่เป็นจุดอ่อน ซึ่งเป็นข้อเสียเปรียบ พร้อมกับพิจารณาว่าปัจจัยเหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อองค์กรอย่างไรได้บ้าง

- การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกองค์กรที่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้ (Uncontrollable Factors) อาทิ ปัจจัยมหภาค ได้แก่ ทางการเมืองและกฎหมาย เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม เทคโนโลยี และปัจจัยระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังหมายถึงปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับการแข่งขัน ได้แก่ ลูกค้ำ ผู้ที่เข้ามาใหม่ในอุตสาหกรรม สินค้าทดแทน ผู้ขายวัตถุดิบ และคู่แข่ง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก จำแนกได้ เป็น โอกาสและอุปสรรค ผู้วิเคราะห์จึงจำเป็นต้องพิจารณาให้เห็นชัดเจนว่าปัจจัยใดที่เป็นโอกาสสร้างความได้เปรียบให้แก่องค์กร ปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรคทำให้องค์กรเสียเปรียบ และปัจจัยเหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อองค์กรอย่างไรได้บ้าง

ตาราง ๑ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการจัดการ

สภาพแวดล้อม	ข้อได้เปรียบ	ข้อเสียเปรียบ
สภาพแวดล้อมภายใน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
สภาพแวดล้อมภายนอก	โอกาส	อุปสรรค

ที่มา: สาคร สุขศรีวงศ์, ๒๕๕๙

๕.๓.๑ ประโยชน์ของการวิเคราะห์ SWOT

เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้แต่ละอย่างจะช่วยให้เข้าใจได้ว่ามีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร จุดแข็งขององค์กรจะเป็นความสามารถภายในที่ถูกใช้ประโยชน์เพื่อการบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่จุดอ่อนขององค์กรจะเป็นคุณลักษณะภายใน ที่อาจจะทำลายผลการดำเนินงาน โอกาสทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ให้ออกาสเพื่อการบรรลุเป้าหมายองค์กร ในทางกลับกันอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ผลจากการวิเคราะห์ SWOT นี้จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ และการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปในทางที่เหมาะสม

๕.๓.๒ ขั้นตอน/วิธีการดำเนินการทำ SWOT Analysis

การวิเคราะห์ SWOT จะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้าง ด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร ทำให้มีข้อมูลในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะถูกสร้างขึ้นมาบนจุดแข็งขององค์กร และแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อม และสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อม หรือลดจุดอ่อนขององค์กรให้มัน้อยที่สุดได้ ภายใต้การวิเคราะห์ SWOT นั้น จะต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑. การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร จะเกี่ยวกับการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กรทุก ๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร แหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูล เพื่อการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน คือระบบข้อมูลเพื่อการบริหารที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้านโครงสร้าง ระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากรในการบริหารคน เงิน วัสดุ การจัดการ รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาขององค์กร เพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์และผลกลยุทธ์ก่อนหน้าด้วย

๒. การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรคทางการดำเนินงานขององค์กร ที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมทางการเมือง และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี ที่สามารถส่งผลกระทบในระดับมหภาค ในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งองค์กรต้องหลีกเลี่ยง หรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่ง พร้อมทั้งจะเผชิญแรงกระทบดังกล่าวได้

๓. ระบุสถานการณ์จากการประเมินสภาพแวดล้อม เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกด้วยการประเมินสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกแล้ว จะใช้หลัก TOWS โดยให้นำจุดแข็ง-จุดอ่อนภายใน มาเปรียบเทียบกับโอกาส-อุปสรรค จากภายนอก เพื่อดูว่าองค์กรกำลังเผชิญสถานการณ์เช่นใด และภายใต้สถานการณ์เช่นนั้นองค์กรควรจะทำอย่างไร โดยทั่วไปในการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ จับคู่สถานการณ์ภายในและสถานการณ์ภายนอกวิเคราะห์เป็น ๔ คู่ องค์กรจะอยู่ในสถานการณ์ ๔ รูปแบบ ดังนี้

สถานการณ์ที่ ๑ (S+O) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนาที่สุด ผู้บริหารขององค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก (Aggressive Strategy) เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างปรับใช้ และฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ อย่างเต็มที่

สถานการณ์ที่ ๒ (S+T) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่ตัวองค์กรมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งหลายประการ ดังนั้นแทนที่จะรอจนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ก็สามารถที่จะเลือกกลยุทธ์การแตกตัว หรือขยายขอบข่ายกิจการ (Diversification Strategy) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีสร้างโอกาสในระยะยาวด้านอื่น ๆ แทน

สถานการณ์ที่ ๓ (W+O) สถานการณ์องค์กรมีโอกาส เป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดอยู่ตรงที่มีปัญหาอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้นทางออกคือ กลยุทธ์การพลิกตัว (Turnaround-Oriented Strategy) เพื่อจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายใน ต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้

สถานการณ์ที่ ๔ (W+T) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับอุปสรรคจากภายนอกและมีปัญหาจุดอ่อนภายในหลายประการ ดังนั้นทางเลือกที่ดีที่สุดคือ กลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัว (Defensive Strategy) เพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกภัยอุปสรรคต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์กรเกิดความสูญเสียน้อยที่สุด

๕.๓.๓ ข้อดี-ข้อเสียของการทำ SWOT Analysis

ข้อดี เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ทางธุรกิจและการบริหารเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากเป็นเทคนิคที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนสำหรับผู้ที่น่า SWOT มาใช้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น การตัดสินใจเลือกเมื่อมีทางเลือกหลาย ๆ ทาง การกำหนดความสำคัญก่อน-หลังของเหตุการณ์ การบริหารความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้น การวิเคราะห์และแก้ปัญหาในการดำเนินการ การวิเคราะห์โครงการริเริ่มใหม่ การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น การสร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เป็นต้น

ข้อเสียของการใช้ SWOT ก็มีอยู่ไม่น้อยเช่นกัน เมื่อเปรียบเทียบกับประโยชน์และความหลากหลายในการประยุกต์ใช้งาน โอกาสผิดพลาดเกิดจากคุณภาพของข้อมูลที่น่ามาใช้วิเคราะห์ ทักษะ ประสบการณ์ และความเข้าใจในความรู้พื้นฐานเทคนิค SWOT ของผู้วิเคราะห์ ต้องทบทวน SWOT เป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบว่าเหตุการณ์และปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานยังเหมือนเดิมหรือมีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วหรือไม่

๕.๓.๔ ผลการวิเคราะห์ SWOT ขององค์กร

การดำเนินการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช สามารถนำแนวคิด การวิเคราะห์ SWOT มาวิเคราะห์ดังนี้

ตาราง ๒ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร

สภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal Environment)	
จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weaknesses)
S๑ โครงสร้างการบังคับบัญชากระชับ เอื้อต่อการตัดสินใจแก้ปัญหาขององค์กร	W๑ ยุทธศาสตร์ขององค์กรในการดูแลบุคลากรยังตอบสนองไม่เพียงพอต่อความต้องการ
S๒ ทีมงานเข้มแข็งมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทั้งในภาวะปกติและวิกฤติ	W๒ ความก้าวหน้าทางสายงานไม่ชัดเจน

สภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal Environment)	
จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weaknesses)
S๓ ระบบบริการสุขภาพมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ผ่าน A-HA/ ผ่านการรับรองมาตรฐานเฉพาะโรค DSC ๑๐ โรค, มี Excellent Center ๕ ศูนย์	W๓ ขาดแนวทางการประเมินปัญหาสุขภาพจิต จากการปฏิบัติงานของบุคลากร
S๔ บุคลากรสายวิชาการ/วิชาชีพ มีความเชี่ยวชาญการบริการสุขภาพในระดับตติยภูมิ/ตติยภูมิขั้นสูง และการแพทย์ฉุกเฉินในเขตเมือง	
S๕ สถานที่ตั้งและโครงสร้างกายภาพ อยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญ มีอาคารสถานที่ใหม่ ๆ เอื้อต่อการบริการและการศึกษา	

ตาราง ๓ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร

สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร (External Environment)	
โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
O๑ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน (คนไทยในอนาคต มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ ๓ และมีคุณธรรม)	T๑ การเมืองระดับชาติไม่แน่นอนและอาจเกิดความวุ่นวาย ในช่วงการเลือกตั้งและเปลี่ยนรัฐบาล
O๒ แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างเมืองปลอดภัย และหุ่นตัวต่อวิกฤตการณ์ ยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๑.๕ เมืองสุขภาพดี (Healthy City)	T๒ สังคมสูงอายุในเขตเมือง ทำให้ประชาชนเจ็บป่วยมากขึ้น ขาดผู้ดูแลทำให้เพิ่มภาระของโรงพยาบาล
O๓ มีแหล่งทุนวิจัยภายนอก ที่สนับสนุนการวิจัยปัญหาสุขภาพ อยู่เป็นจำนวนมาก	T๓ เทคโนโลยีการสื่อสาร การแพทย์ และการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ทำให้องค์กรปรับตัวไม่ทัน
O๔ มีฐานข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ออนไลน์จำนวนมาก สำหรับการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร	T๔ กฎหมาย PDPA ทำให้เกิดความยุ่งยากในการจัดการและเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้อง

แนวคิดวงจรคุณภาพของเดมมิง (Plan Do Check Action: PDCA)

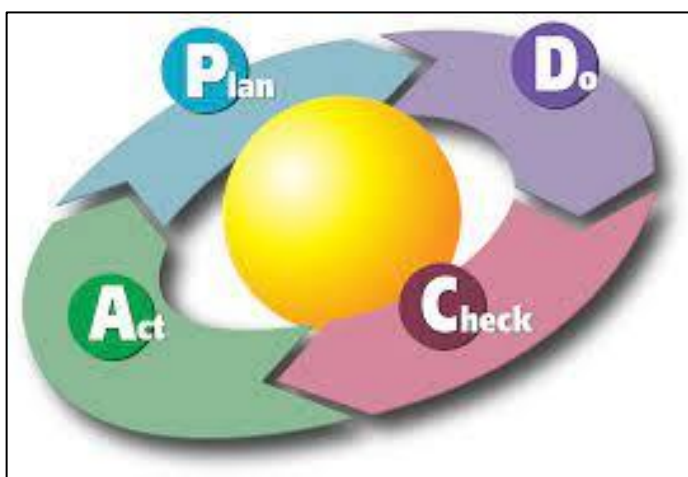
การบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) ตามแนวคิดของเดมมิงปัจจุบันจัดเป็นกระบวนการสากล (Deming Mycoted, ๒๐๐๔) กล่าวว่า การจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิง ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผนการตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

๑. Plan (การวางแผน) หมายถึง การวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ ครอบคลุมถึงการกำหนดหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน Plan การจัดอันดับความสำคัญของ เป้าหมาย กำหนดการดำเนินงาน กำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการ และกำหนดงบประมาณที่จะใช้ การเขียนแผนดังกล่าวอาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของลักษณะ

๒. Do (การนำไปปฏิบัติตามแผน) หมายถึง การดำเนินการตามแผน ซึ่งประกอบด้วย การมีโครงสร้างรองรับการดำเนินการ เช่น คณะกรรมการ หรือหน่วยงานของคณะฯ มีวิธีการ ดำเนินการ เช่น มีการประชุมของคณะกรรมการ มีการจัดอบรม ให้ความรู้ และมีผลของการดำเนินการ

๓. Check (การติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน) หมายถึง การประเมินแผน ประกอบด้วย การประเมินโครงสร้างที่รองรับ การดำเนินการ การประเมินขั้นตอนการดำเนินงาน และการประเมินผลของการดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ โดยในการประเมินดังกล่าวสามารถทำได้เอง โดยคณะกรรมการที่รับผิดชอบแผนการดำเนินงานนั้น ๆ

๔. Act (ปรับปรุงแก้ไข) หมายถึง การนำผลการประเมินมาพัฒนาแผน ประกอบด้วย การนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ว่ามีโครงสร้าง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใดที่ควรปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และสังเคราะห์รูปแบบ การดำเนินการใหม่ที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการในปีต่อไป

ประโยชน์ของ PDCA เรียบง่ายและทำซ้ำได้ คือคุณสมบัติหลักของวงจรการบริหารงานคุณภาพ

- สร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีกว่า เพราะกระบวนการนี้เริ่มต้นที่ปัญหา และต้องการแก้ไขมันเพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร

- เกิดการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นกระบวนการที่ทำซ้ำได้ในระยะยาว จึงเกิดประสิทธิภาพสูงหากปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

- ทำให้ตัดสินใจได้ง่ายขึ้น เพราะมีการตั้งเป้าหมายและการวัดผลที่ชัดเจน ข้อมูลที่ได้มาสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาองค์กรต่อไป

- ลดความเสี่ยงในการจัดการ เพราะนำมาประยุกต์ใช้กับทีมเล็ก ๆ ก่อนหากเกิดความผิดพลาดก็จะควบคุมสถานการณ์ได้ง่ายกว่า ทั้งยังสามารถอุดรอยรั่วไม่ให้เกิดความเสี่ยงในอนาคต

แม้ว่าวงจรคุณภาพจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง แต่สามารถเริ่มต้นจากขั้นตอนใดก็ได้ขึ้นอยู่กับปัญหาและขั้นตอนการทำงาน หรือจะเริ่มจากการตรวจสอบสภาพความต้องการเปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นจริง จะทำให้ได้ข้อสรุปว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนการของการลงมือแล้ว การพิจารณาว่าทำไมกระบวนการเดิมจึงไม่ได้ผลตามแผน การหาสาเหตุที่แท้จริงเพื่อหากระบวนการแก้ปัญหาจนถึงสาเหตุรากก็เป็นสิ่งสำคัญมาก (Root Cause Analysis: RCA) เพราะจะนำไปถึงการวางแผนใหม่ แล้วลงมือใหม่ ลองตรวจสอบดูใหม่ หรือวงจรคุณภาพรอบใหม่เพื่อหาเป้าหมายและกระบวนการอันถูกต้องแท้จริง

การนำแนวคิดวงจรคุณภาพของเดมมิง (PDCA) มาใช้ในการพัฒนาแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

P: โดยการวางแผนศึกษาข้อมูลปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

D: ทบทวนวรรณกรรม (Literature review) และงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้อง (Documentary analysis) และจัดทำแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

C: นำแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพไป Tryout กับกลุ่มพยาบาลวิชาชีพที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และนำมาวิเคราะห์ค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

A: ปรับปรุงแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

๖. แนวทางการดำเนินการ / ระยะเวลา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ตาราง ๔ แผนปฏิบัติการการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

การดำเนินการ	ปี พ.ศ. ๒๕๖๖					
	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
๑. ทบทวนวรรณกรรม (Literature review) และงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้อง (Documentary analysis)	←	→				

การดำเนินการ	ปี พ.ศ. ๒๕๖๖					
	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
๒. จัดทำแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิต จากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ		↔				
๓. ยื่นเอกสารต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน (Research Ethic Committee)		↔				
๔. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง				↔		
๕. วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล					↔	
๖. จัดทำแนวทางการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต						↔
๗. นำเสนอผลงานต่อผู้บริหาร						↔

๗. ประโยชน์จากการศึกษา

๑. ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ
๒. นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำแนวทางการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

๘. งบประมาณ

ไม่ใช้งบประมาณในการดำเนินการการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Google form) และการจัดทำแนวทางการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ สามารถดำเนินการอัดฉีดข้อมูลแนวทางฯ เพื่อเผยแพร่ความรู้ให้กับพยาบาลวิชาชีพ ลงเว็บไซต์ของคณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

๙. แนวทางการติดตามและประเมินผล

๙.๑ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ระดับผลผลิต (Output) และหรือระดับผลลัพธ์ (Outcome)

- ระดับผลผลิต (Output)
ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
- ระดับผลลัพธ์ (Outcome)
จัดทำแนวทางการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

๙.๒ วิธีการ / เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและการประเมินผล (สำเร็จ)

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาองค์ประกอบสุขภาพจิตของพยาบาลวิชาชีพ โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นพยาบาล

วิชาชีพที่ปฏิบัติงานในคณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช จำนวน ๙๙๙ คน (สถิติจากฝ่ายทรัพยากรบุคคล, มกราคม ๒๕๖๖) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในคณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช จำนวน ๒๘๕ คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรยามาเน่ (Yamane, ๑๙๙๗)

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามสุขภาวะทางจิตของพยาบาลวิชาชีพที่ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบของสุขภาวะทางจิต Ryff's Psychological Well-Being Scales (PWBS) Ryff (๑๙๘๙) ใน ๖ องค์ประกอบ คือ ความเป็นตัวของตัวเอง ความสามารถในการจัดการสิ่งแวดล้อม การมีความมั่งคั่งในตนเอง การมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น การมีจุดมุ่งหมายในชีวิต และการยอมรับในตนเอง แล้วนำไปทดลองใช้ (Tryout) กับพยาบาลที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน เพื่อให้ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

การประเมินผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ มาจัดทำแนวทางการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพนำเสนอผู้บริหารคณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

๑๐. ข้อเสนอแนะ

เป็นข้อเสนอแนะที่ได้ก่อนการทำวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรม

๑. ควรมีการศึกษาวิจัยต่อเนื่อง ในเรื่องของโมเดลองค์ประกอบสุขภาวะทางจิตของพยาบาลวิชาชีพ เพราะสุขภาวะทางจิตของพยาบาลวิชาชีพอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยและสภาวะการณ์ของโลก

๒. ควรมีการจัดโปรแกรมเพื่อพัฒนาสุขภาวะทางจิตของพยาบาลวิชาชีพ ที่มีสุขภาวะทางจิตในระดับต่ำ

บรรณานุกรม

- กฤษดา แสงดี. (๒๕๖๐). แผนความต้องการกำลังคนสายงานพยาบาลของหน่วยบริการสุขภาพสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (๒๕๖๐-๒๕๗๙). นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสันสวย.
- ชัชวาล วงศ์สารี, และอุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์. (๒๕๕๗). กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น พี เพรส.
- สภาการพยาบาล. (๒๕๖๔). รายงานประจำปี ๒๕๖๔ สภาการพยาบาล. กรุงเทพฯ: บริษัท จุดทอง จำกัด.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (๒๕๕๙). การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ ๑๔). กรุงเทพฯ: บริษัท จี. พี. โซเบอร์พรินท์ จำกัด.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (๒๕๖๒). จำนวนและสัดส่วนพยาบาลวิชาชีพต่อประชากร จำแนกตามสังกัด พ.ศ. ๒๕๕๒- ๒๕๖๑. สืบค้นจาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/๐๕.aspx>
- Ryff, C. D. (๑๙๘๙). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, ๕๗(๖), ๑๐๖๙-๑๐๘๑.
- Ryff, C. D. (๑๙๙๕). Psychological Well-Being in Adult Life. *Current Directions in Psychological Science*, ๔, ๙๙-๑๐๔.
- Yamane, T. ๑๙๖๗. *Statistics, An Introductory Analysis*, ๒nd Ed., New York: Harper and Row.

ภาคผนวก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายงานส่วนบุคคลเรื่อง "การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทรา ธิราช" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิต และศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

๒. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๔ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ ๒ แบบวัดบุคลิกภาพ ๖ องค์ประกอบ

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่องานที่ท่านทำในปัจจุบัน

ตอนที่ ๔ แบบวัดสุขภาวะทางจิต

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ
คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ

 1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

 1. ต่ำกว่า 25 ปี 2. 25 – 35 ปี 3. 36 – 45 ปี 4. 46 – 55 ปี 5. สูงกว่า 55 ปี

3. ระดับการศึกษา

 1. ปริญญาตรี 2. ปริญญาโท 3. ปริญญาเอก

4. ระยะเวลาการปฏิบัติงาน

 1. น้อยกว่า 1 ปี 2. 1 – 5 ปี 3. 5-10 ปี 4. 10 ปีขึ้นไป

5. ประเภทตำแหน่ง

 1. ข้าราชการ 2. พนักงานมหาวิทยาลัย

ตอนที่ ๒ แบบวัดบุคลิกภาพ ๖ องค์ประกอบ

แบบวัดฉบับนี้ประกอบด้วยข้อความ ๓๐ ข้อ โปรดอ่านและพิจารณาข้อความดังกล่าวว่าสามารถอธิบายลักษณะของท่านได้หรือไม่ จากนั้นโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างให้ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด เพียงช่องเดียวในแต่ละข้อและโปรดตอบทุกข้อ

คำถาม	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
๑. ฉันไม่ใช่คนตกใจง่าย					
๒. ฉันสนิทสนมกับคนอื่นได้ง่าย					
๓. สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความสุนทรีย์ และศิลปะมีความหมายกับฉันมาก					
๔. บางคนคิดว่าฉันเป็นคนอวดดี					
๕. ฉันไม่สามารถจัดระบบสิ่งของ รอบ ๆ ตัวได้					
๖. ฉันเป็นคนขี้กังวล					
๗. ฉันรู้สึกสนุกเมื่อได้พบปะกับคน มากมาย					
๘. ฉันสนุกกับการแก้ปัญหาที่ต้อง ใช้ความคิด					
๙. ฉันชอบให้สิ่งของอยู่เป็นที่เป็นทาง					
๑๐. ฉันชอบอยู่สบาย ๆ โดยไม่ต้อง มีเป้าหมายในชีวิต					
๑๑. ฉันไม่ใช่คนที่มีอารมณ์อ่อนไหว					
๑๒. คนที่ฉันรู้จักหลายคนเคยบอก ว่าฉันเป็นคนเย็นชา					
๑๓. เมื่ออารมณ์ของฉันเปลี่ยนแปลง ฉันจะรู้สึกได้ทันที					
๑๔. ฉันเป็นคนอ่านหนังสือง่าย					
๑๕. ฉันไม่ใช่คนที่มีระเบียบมากนัก					
๑๖. เมื่อต้องทำอะไรใด ฉันชอบลอง หาวิธีทำแบบใหม่ ๆ					
๑๗. ฉันชอบอยู่รวมกลุ่มกับผู้คนมาก ๆ					
๑๘. ผู้คนมักมองว่าฉันเป็นคนที่เห็น อกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น					
๑๙. ฉันเป็นคนที่มีวินัยในตนเอง					

๒๐. ฉันตื่นตระหนกทุกครั้งเมื่อเจอเหตุการณ์ฉุกเฉิน					
คำถาม	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
๒๑. ฉันเป็นคนร่าเริงและมองโลกในแง่ดี					
๒๒. ฉันเป็นคนที่มีความสงสัยใคร่รู้					
๒๓. ฉันมักใช้เล่ห์เหลี่ยมเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ					
๒๔. บ่อยครั้งที่ฉันไม่สามารถทำงานจนเสร็จได้					
๒๕. บ่อยครั้งที่ฉันรู้สึกเศร้าและว่าเหว					
๒๖. ฉันไม่ลังเลที่จะแสดงความโกรธออกมาเมื่อจำเป็น					
๒๗. ฉันหลงใหลในความงามของศิลปะและธรรมชาติ					
๒๘. ฉันยินดีรับฟังความคิดเห็นใหม่ ๆ					
๒๙. บ่อยครั้งที่ฉันไม่ได้คืนสิ่งของที่ยืมมาเพราะหลงลืม					
๓๐. เรื่องไม่สບอารมณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็สามารถทำให้ฉันหงุดหงิดได้					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่องานที่ท่านทำในปัจจุบัน

คำชี้แจงโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

คำถาม	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
๑. ฉันใช้ชีวิตอย่างมีจุดหมายและมีความหมาย					
๒. ความสัมพันธ์กับคนรอบข้างในชีวิตของฉันเป็นสิ่งที่มีความหมายและสนับสนุนฉัน					
๓. ฉันรู้สึกผูกพันและสนใจกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของตนเอง					

๔. ฉันสนอกสนใจในความสุขและการอยู่ดีกินดีของผู้อื่น					
คำถาม	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
๕. ฉันมีศักยภาพและมีความสามารถในการทำกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อตนเอง					
๖. ฉันเป็นคนดีและมีชีวิตที่ดี					
๗. ฉันมองอนาคตของฉันในทางบวก					
๘. ผู้อื่นเคารพนับถือฉัน					
๙. เมื่อฉันต้องแข่งขันกับผู้อื่นฉันรู้สึกมีแรงจูงใจจากความต้องการที่จะเป็นที่หนึ่ง					
๑๐. ฉันรู้สึกดีเมื่อได้ก้าวข้ามขีดจำกัด ของตนเอง					
๑๑. ความสำเร็จต่าง ๆ ของฉันกระตุ้นให้ฉันก้าวไปสู่ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่กว่าเดิม					
๑๒. ฉันมีความพึงพอใจอย่างมากเมื่อได้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สมบูรณ์แบบ					
๑๓. ฉันรู้สึกได้รับการเติมเต็มเมื่อได้อุทิศตนอย่างเต็มที่ต่องานหนึ่ง ๆ					
๑๔. ฉันชอบทำงานที่ต้องใช้ความละเอียด ถี่ถ้วน และความถูกต้องแม่นยำสูง					
๑๕. ฉันชอบความท้าทายโดยการตั้งมาตรฐานที่สูงมากแก่ตนเอง					
๑๖. ฉันรู้สึกเหมือนว่าการทำดีที่สุดของฉัน ไม่ดีพอสำหรับผู้อื่น					
๑๗. เมื่อนั้นทำบางอย่างผิดพลาดฉันรู้สึกว่าทุกสิ่งทุกอย่างได้พังทลายลงจนหมดสิ้น					
๑๘. ฉันรู้ว่าฉันควรจะเป็น หรือต้องการที่จะเป็นคนแบบไหน แต่ฉันไม่เคยเป็นแบบนั้นได้เลย					
๑๙. ผู้อื่นต้องการสิ่งที่สมบูรณ์แบบที่หลุดจากฉันเท่านั้น					

๒๐. ฉันกลัวว่าผู้อื่นจะไม่เคารพฉัน ถ้าฉันทำให้พวกเขาผิดหวัง					

ตอนที่ ๔ แบบวัดสุขภาพทางจิต

ในช่วงเวลา ๑ เดือนที่ผ่านมา ท่านรู้สึกอย่างไรบ้างกับชีวิตของท่าน กรุณาอ่านข้อความด้านล่าง และตอบว่าท่านรู้สึกเช่นนั้นบ้างหรือไม่ และบอเพียงใด โดยทำเครื่องหมายถูก ✓ ลงในช่องว่าง เพียงช่องเดียวในแต่ละข้อและโปรดตอบทุกข้อ

คำถามในช่วงเวลา ๑ เดือนที่ผ่านมา	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
๑. ฉันรู้สึกมีความสุขในชีวิต					
๒. ฉันรู้สึกหงุดหงิด กระจวนกระวาย ใจจนแทบจะทำอะไรไม่ได้					
๓. ฉันรู้สึกว่าฉันสามารถควบคุม พฤติกรรม ความคิดและอารมณ์ ของตนเองได้เป็นอย่างดี					
๔. ฉันรู้สึกเสียใจ ผิดหวัง หรือเผชิญ กับปัญหาต่าง ๆ มากมาย จนแทบ จะหมดหวังในชีวิต					
๕. ฉันรู้สึกว่าฉันกำลังตกอยู่ในภาวะ ตึงเครียดหรือกดดันอย่างมาก					
๖. ฉันมีแต่เรื่องตื่นเต้น น่าสนใจใน ชีวิตฉันรู้สึกแย่อยู่ตลอดเวลา					
๗. ฉันรู้สึกไม่ค่อยสบาย เจ็บโน่น ปวดนี้ และเอาแต่กังวลกับสุขภาพ ของตนเอง					
๘. ฉันนอนหลับพักผ่อนเต็มที่และ ตื่นขึ้นมาอย่างสดชื่น					
๙. ฉันรู้สึกเหมือนว่าฉันอาจจะเสีย สติหรือเสียการควบคุมตนเองได้ ง่าย ๆ					
๑๐. ฉันรู้สึกเหน็ดเหนื่อย อ่อนล้า และหมดพลังในการทำสิ่งต่าง ๆ					
๑๑. ฉันกังวลกับสุขภาพของตนเอง					
๑๒. ฉันรู้สึกเครียดอยู่เสมอ					
๑๓. ฉันรู้สึกวิตกกังวล หงุดหงิด อย่างมาก					
๑๔. ฉันรู้สึกพอใจและมีความสุข มากกับชีวิต					

๑๕. ฉันรู้สึกมั่นใจและมั่นคงในชีวิต					